

Dagens frågor

Vår nya straffrättsideologi

I höstas fick vi i Sverige uppleva något ur idéhistorisk synpunkt så intressant som förberedelser för ett byte av straffrättsideologi. Sedan 1700-talet har man i västerlandet fått uppleva dylika nyorienteringar ett par gånger varje århundrade. Nu är det alltså dags igen för vår del.

Vad som hänt är att Brottsförebyggande rådet lagt fram ett förslag till nytt straffsystem. Det bygger på tanken att det måste finnas ett samband mellan varför man bedömer ett brott på ett visst sätt och hur man straffar. Annars, menar rådet, riskerar straffsystemet att förlora sin trovärdighet.

Den som författat rådets rapport i dess teoretiska delar är Sten Heckscher – en herre som i likhet med sin far Gunnar Heckscher kommer att märkas mycket i svensk samhällsdebatt. Han har sammanfattat den nya ideologin i en briljant artikel i Svenska Dagbladet. Artikeln har, får man hoppas, skingrat de missförstånd, vilka oroade humanitets kämpar snabbt fört till torgs.

Av Sten Heckschers preciseringar framgår att vi är på väg att överge den vårdideologi som alltsedan Karl Schlyters insatser på 1940-talet bestämde den svenska kriminalpolitiken. Dess teoretiska förutsättning hade skapats av den sk tyska kriminalistiskolan i slutet av 1800-talet, som ville att straffrätten skulle utgå från brottslingens person, inte från brottet som sådant såsom principiell grundval för straffsystemets utformning. På sin tid innebar detta ett stort humanitärt framsteg. Den nya åskådningen ledde till utvecklandet av individualiserade behandlingsmetoder, typ villkorlig frigivning och villkorlig dom, liksom till ungdomsvårdsskolor och ungdomsfängelser. Teorin har också givit upphov till försöken att genom "vård" inom anstalterna resocialisera brottslingen.

Men systemet har undet det senaste decenniet visat sig förfelat. Allmänpreventi-
onen, dvs när människor i allmänhet låter bli

att begå brott, har försvagats. Brottsligheten har ökat i förfärande omfattning samtidigt som vården inom anstalterna inte alls givit de resultat man hoppats på.

I denna bekymmersamma situation har man inom det brottsförebyggande rådet funnit det nödvändigt att tänka om; resultatet har blivit att man vänt sig från vårdideologin och övergått till att sätta brottet och värderingen av dess farlighet i centrum för straffsystemet. Straff skall vara straff och utan buskabygghet erkännas som sådant. Vård skall beredas, men inom ramen för ett straffsystem byggt på vad Sten Heckscher kallar "en modern moralbildningsteori".

Nåja, alldeles ny är den inte. Vid 1800-talets början lade den tyske straffrättsteoretikern Anselm von Feuerbach fram ett liknande teoretiskt system. Och Vilhelm Lundstedt, den sk Uppsalaskolans stora namn även på straffteoriernas område, har 50 år efteråt fått rätt. Straffet måste bestämmas av samhällets värdering av brottet – eljest hamnar man i ett för rättssäkerhet och moralbildning förödande godtycke.

En ny kejsare

Det finns ett fattigt land i Afrika om vilket man med säkerhet kan säga, att det inte skall påräkna svensk u-hjälp. Det är den forna Centralafrikanska republiken, som blev självständig 1960 efter att förut varit en del av Franska Ekvatorialafrika. I fråga om ekonomisk efterblivenhet tycks landet fylla alla krav, och många goda u-hjälpsmiljoner borde kunna grävas ner där. Men landets härs-kare sedan elva år, Jean-Bédél Bokassa, har ledsnat på att vara diktator utan rang. I höstas utropade han sig till kejsare och lät kröna sig under färgstarka former. Detta svarar på intet sätt mot de krav på progressivitet, som redan Ulla Lindström och hennes medhjälpare ställde upp som villkor för u-hjälp och som fortfarande troget iakttagits av svenska

u-landsfilosofer. Revolutioner ligger dem mer om hjärtat än kejsardömen.

Kejsar Bokassa, som är fd fransk kapten, valde för sin kröning att följa samma ceremoniel som en gång Napoleon. Eftersom han är katolik, inbjöd han påven att komma för att räcka honom kronan, som han liksom Napoleon själv satte på huvudet. Påven avböjde emellertid, och därmed blev det en avvikelse från programmet. En annan sådan var att kejsaren till evenemanget inköpt 60 stora Mercedesbilar, till vilka Napoleon sknade motsvarighet. Hela tillställningen skall ha kostat ungefär 25 milj dollar, vilket beräknas motsvara en tredjedel av kejsardörets budget. Massmedia i Europa och Amerika har också enstämmigt fördömt ett sådant slöseri.

Men vad har man sagt i Afrika? Arvid Fredborg, vars namn numera alltför sällan möter i svensk press, har i sin läsvärda engelskspråkiga tidskrift *International Background* påpekat, att reaktionen i Afrika blivit annorlunda. Där är man i behov av inte bara bröd utan också av skådespel, och i valet dem emellan kommer inte alltid brödet först. I europeiska ögon kan detta tyckas absurt, vana som vi är att lägga materialistiska synpunkter på allting. Kejsar Bokassa har däremot förstått att ett västerländskt system är uteslutet i hans land. Om han anställt "fria" val och infört ett parlament hade han fått applåder i Europa. Men sådant är inte särskilt gångbart i Afrika. Kejsaren har alltså använt pengar till något festligare, som därtill ur hans synpunkt var nyttigare.

Av en intervju, som Bokassa gav i samband med att han meddelade sin blivande upphøjelse, framgår att han räknar med att flera stater kommer att följa hans exempel. Det är inte omöjligt. Jämlikheten är inte uppfunnen i Afrika, och att en hövding är former än stammens medlemmar lär ingen där ifrågasätta. Kejsar Bokassa har genom sin kröning skaffat sig legitimitet för sin auk-

toritära styrelse. Man kan vara övertygad om att åtskilliga andra afrikaner med uppmärksamhet följer hur fortsättningen blir för honom.

Kanske vore detta nyttigt också för de svenska beslutfattarna i u-hjälpsfrågor. Vi i Sverige är inställda på att när världen skall förbättras, bör det ske i riktning mot oss och våra vanor. Men det skulle ju kunna tänkas att världen hyllar andra ideal än våra, och att den gråa svenska välfärdsstaten kan ha vissa brister, åtminstone i afrikanska ögon.

Det skattepolitiska initiativet

Strax före jul lade 1972 års skatteutredning äntligen fram resultatet av sina mödor. Om en spänd förväntans upplösning i intet kan man ingalunda tala. När hr Sträng på sin tid äntligen bekvämade sig till att sätta till denna av riksdagen begärda utredning gav han den en sådan sammansättning och sådana direktiv att den ur hans synpunkt skulle göra så liten skada som möjligt.

Man kan undra varför den nya regeringen inte genast upplöste denna utredning och tillsatte en ny, vars sammansättning och direktiv bättre motsvarat regeringsprogrammet i skattepolitiken. Tyvärr kan man inte komma ifrån en känsla av att detta berodde på den onödiga och farliga flathet, som regeringen på åtskilliga punkter visat. Att utredningen hösten 1976 kunde bedömas snart bli färdig är ingen ursäkt. Alla intresserade visste ju att den inte skulle ge några förslag av verkligt värde för den nya skattepolitiska giv, som det är regeringens politiska skyldighet gentemot sina väljare att presentera så snart som möjligt.

Nu har man förlorat tid och tempo. Detta kan bli allvarligt nog. Regeringens värdefullaste tillgång är initiativet. Även på längre sikt sett är tidsfaktorn när det gäller tillkomsten av en produktionsfrämjande skattepolitik avgörande.

Wigforss brukade säga om de höga skatterna att "folk vänjer sig". Det har de inte gjort, tvärtom är ordet förlamande som beskrivning av skattepolitikens effekt på arbetsvilja och initiativkraft numera för svagt. Det senaste årets kombinerade verkningar av inflation och progressivitet gör att det rätta ordet är nedbrytande. I vårt lands svåra ekonomiska läge måste vi komma ur den socialistiska skattepolitikens destruktiva verkningar så fort det någonsin är möjligt. Vi kan inte längre räkna i fem- eller tioårsperioder när det gäller att omforma skattesystemet så att det främjar i stället för motverkar den ekonomiska återhämtningen. Det är nu fråga om ett eller annat år i nådatid.

Regeringen måste snabbt visa vilja att på ett helt annat sätt än de närmast löjeväckande småkorrigeringar, som 1972 års skatteutredning gjort i progressivskatteskalorna, stimulera till kraftansträngningar. När allt kommer omkring är det ju de enskilda människorna som skall göra dessa ansträngningar; framför allt är det insatserna från den kvalificerade arbetskraften i de högre och mellanhöga inkomstlägena som blir avgörande.

Regeringens egen kraftansträngning borde vara att genast tillsätta en ny skatteutredning, med rätt personer och stramt skrivna direktiv, som innebär ett fullföljande av det program på vilket regeringen kom till makten. Och utredningen bör tillhållas att arbeta i blixtempo.

Politik i TV

Under första veckan i januari höll vänsterpartiet kommunisterna stämma. Fyra dagar i sträck utgjorde reportage från denna det huvudsakliga politiska inslaget i Rapport i TV-2. Tidpunkten, med dess i övrigt få politiska händelser, får väl förklara en del, men inte allt. TV-reportrarnas och redaktörernas stora villighet att släppa fram hrr Werner

och Hermansson och mindre kända troende kommunister till dagliga intervjuer var inte att taga fel på. De gjorde sitt bästa för att ge vpk reklam. Om statsminister Fälldin gav sig tid att se och lyssna, bör han ha haft anledning att göra jämförelser med hur samma Rapport misshandlade hans eget partis stämma förra sommaren.

Denna kommunistiska framtoning i TV-2 är ingenting att förvåna sig över. Alla vet ju hur det står till – kan något kommunistiskt inslag användas av denna kanal, kommer det också rutinemässigt fram på bästa möjliga tid. När det nu påpekas, sker det mot bakgrund av ett yttrande som chefen för Sveriges Radio, Otto Nordenskiöld, fällde för någon tid sedan i samband med rykten om hur regeringen avsåg att lägga sin proposition om Sveriges Radios blivande organisation. Han varnade för en förändring, ty den skulle kunna leda till politisering av radio och av TV.

Mycket skall man höra. Men förvånande är det i alla fall att en person i Nordenskiölds ställning och med hans kunnande och erfarenhet inte tycks veta hur genompolitiserad i en enda riktning den institution är, för vilken han alltför länge varit chef. Hur många vänsterkommunister, maoister, apk-are dvs gammalstalinister tror han egentligen han har inom sina domäner, alla tillhörande antidemokratiska politiska riktningar, alla beredda att sabotera vad som helst som vanligt svenskt folk håller kärt eller kanske rent av heligt, och detta för sina egna syftens skull?

Nu kan Otto Nordenskiöld svara, att det inte är hans sak att forska i vilka partier hans medarbetare tillhör. Detta är riktigt. Men han kan omöjligt ha undgått att lägga märke till vilket folk som sätter sin prägel på Sveriges Radios programverksamhet. När han varnar för politisering vid en förändring, talar han mot bättre vetande, eller rättare: han borde veta bättre. Yttrandet är förmodligen ett utslag av den slapphet, som utmärkt led-

ningen för Sveriges Radio och som gör en ny organisation nödvändig och en ny ledning efterlängad.

Socialdemokraterna och de handikappade

Att socialdemokraterna anstränger sig att hjälpa folkgrupper, som har det bekymmersamt, tex pensionärer, invandrare och handikappade, är förvisso berömvärt ur humanitär synpunkt. Ingen kan heller finna det annat än naturligt att socialdemokratin försöker bygga upp egna organisationer för den uppgiften eller går in med sitt folk i redan uppbyggda organisationer, som arbetar i sådana gruppers intressen. Detta står i bästa överensstämmelse med arbetarrörelsens socialpolitiska tradition.

Vad som inte är lika hedervärt är det hänsynslösa sätt på vilket socialdemokraterna utnyttjar det inflytande till röstvärning man på det sättet vunnit inom dylika organisationer. Alldeles särskilt ser det illa ut när SAP framställer egna organisationer som partipolitiskt neutrala för att göra det lättare att själva vinna inflytande.

Än värre blir det när socialdemokraterna med odemokratiska och ohederliga metoder försöker skaffa sig monopol på opinionsbildningen i de grupper det här är fråga om. Ett typexempel på det är de metoder som Pensionärernas Riksorganisation tillämpar. Den borde, som bekant, rätteligen heta "Socialdemokraternas pensionärsorganisation".

Lika illa är det beställt med den pågående socialdemokratiska erövringen av De handikappades Riksförbund. Här används samma taktik som den vilken med framgång prövats på andra håll – kontroll genom hårt sammanlutna socialdemokratiska minoriteter, som kämpar sig fram till de avgörande posterna i organisationernas styrelser och kanslier. Sedan toppstyr man hela apparaten i rätt politisk riktning utan att medlemmarnas stora flertal märker det i tid. Till taktiken

hör också att hålla andra borta från erövrade områden. Ett karakteristiskt exempel gavs nyligen i Norrköping. Från till 1979 skall de handikappråd, som numera ingår i kommunernas organ, utses utan krav på proportionalitet. Först efter 1979 års val skall dessa handikappråd utses proportionellt.

I ett dylikt råd skall de kommunala nämnderna och styrelserna utse representanter, sålunda skall sociala centralnämnden utse två, kommunstyrelsen en, bostadsförmedlingsnämnden en, byggnadsnämnden en, fritidsnämnden en, skolstyrelsen en, gatunämnden en och slutligen affärsverksstyrelsen en.

Är det inte märkligt att man i Norrköping i alla dessa styrelser och nämnder utsåg endast socialdemokrater i handikapprådet. Nej, det är det inte, socialdemokraterna har majoritet, och mot denna hävdade moderaternas förgäves ett anspråk på en plats till en i handikappfrågor särskilt meriterad person. Detta är ju Timråpolitik, och den borgerliga pressen kunde med fördel undersöka hur det på andra ställen ser ut. Bedrivs samma politik överallt?

Mot botten

Efter regeringsskiftet har oppositionsledaren Olof Palmes intresse för tidningsklimatet i landet ökat oroväckande. Blä har han uttryckt bekymmer över att uppemot 80 procent av dagspressen skulle stödja den borgerliga regeringen, medan bara 20 procent stod bakom den socialistiska oppositionen.

Påståendet är tvivelaktigt av flera skäl. Till regeringspressen räknar Olof Palme Dagens Nyheter (ober), och det är det nog inte alla som gör. Han inkluderar även vissa mindre landsortstidningar som saknar politisk anknytning och profil.

Den allvarligaste invändningen är dock att Olof Palme helt bortser från fackförbunds-

pressen. Dess utgivningstäthet är mindre än dagstidningarnas, men upplagorna är imponerande – Metallarbetarens är i nivå med Dagens Nyheters – och den opinionsbildande effekten antagligen avsevärd. Flera av dem är i vissa avseenden utmärkta publikationer. LO-förbundsmedlemmarna måste dock i längden ha svårt att förbli opåverkade av den ensidiga och onyanserade partipolitiska agitation som många av tidskrifterna ägnar sig åt i nummer efter nummer. Slagsidan har blivit ännu mera markant sedan socialdemokraterna försattes i opposition. Olof Palme betygsätter gärna den borgerliga pressen, men han tiger visligen om nivån på de organ som står honom själv närmast. Några exempel kan vara på sin plats.

I Fastighetsfolket tecknas ekonomiminister Gösta Bohman när han hamrar i spikar i en likkista, på vilken står "Demokratin". Statsminister Thorbjörn Fälldin och arbetsmarknadsminister Per Ahlmark vänder ryggar till, visslande.

I Beklädnadsarbetaren förekommer en teckning där Gösta Bohman, belyst av månen, gräver en grav åt en bakbunden kvinna på knä med bindel för ögonen. Hon symboliserar Moder Svea. Brett leende står budgetminister Ingemar Mundebo med en pistol riktad mot hennes nacke och säger: "Gräv djupt Gösta!"

Teckningen "Bodtomtens funderingar" i Byggnadsarbetaren har en bildtext som lyder: "Om man tänker på vilka krav SAF ställde under 'duvan' Gieseckes tid, så kan vi väl nu räkna med att dom kräver att söndagarna ska slopas och att vi ska ta semester, sedan vi pensionerats ...".

I tidskriften Hjulet, organ för de anställda vid de kommunala trafikverken i Sverige, slutar en artikel så här: "Den politik som för närvarande förs i detta land, närmar sig alltmer den extrema högerpolitiken. Det är snart bara exekutionspatrullerna som saknas."

Östra Småland – för att sluta med ett citat ur en av de socialdemokratiska dagstidningarna – skriver i en kommentar till moderaternas förslag till nytt ideologiskt program: "Vi vet inte vilken eller vilka förebilder programskrivarna – en av dem är Gösta Bohman – haft när de snickrat och tänkt ihop sitt nya idépolitiska program.

Chile?"

Så djupt kan en del av de tidningar och tidskrifter som stöder Olof Palme sänka sig – eller sjunka. Nog vore det klädsamt om han någon gång kunde ha några värderingar till övers för den sortens journalistik. Om inte annat så för att freda sig själv och möjligen sitt samvete.